

Wat zet de nieuwe Energiewet in beweging?

Auteur(s): Lotte Vijverberg, Andreas Moerman

Samenvatting

De nieuwe Energiewet, die vanaf 2026 gefaseerd wordt ingevoerd, ondersteunt de overgang naar een flexibeler en toekomstbestendig energiesysteem. Dit raakt de watersector direct in haar energievoorziening en bedrijfsvoering. Meebewegen met systeembeheerders biedt kansen en verkleint obstakels, wat vraagt om inzicht, flexibiliteit en samenwerking. Tegelijkertijd worden klanten van de watersector gestimuleerd hun elektriciteitsverbruik aan te passen, wat ook het waterverbruik kan verschuiven. De mate waarin dit gebeurt en de implicaties voor de sector zijn nog niet volledig onderzocht.

Consequenties voor u

	Laag	Middel	Hoog	Beknopte uitleg
Impact				Raakt directe bedrijfsvoering en moment van waterverbruik
Zekerheid				Verschuiven van elektriciteitsverbruik wordt aangemoedigd

Figuur 1. Overzicht van verschillende onderdelen van de nieuwe Energiewet. Overgenomen van [1].

Trendbeschrijving en achtergrond

De energietransitie zet het Nederlandse elektriciteitssysteem onder druk. De nieuwe Energiewet, die vanaf 2026 gefaseerd wordt ingevoerd, moet de transitie naar een flexibeler en toekomstbestendig systeem ondersteunen. De wet introduceert nieuwe spelregels voor flexibiliteit en netgebruik, met directe en indirecte gevolgen voor de watersector.

Waarom een nieuwe Energiewet?

De overgang van fossiele naar duurzame energiebronnen, zoals zon en wind, maakt het Nederlandse energiesysteem steeds afhankelijker van weersomstandigheden. Tegelijkertijd neemt de elektriciteitsvraag sterk toe, onder andere door elektrificatie van industrie, mobiliteit en gebouwssystemen. Deze combinatie legt steeds meer druk op het elektriciteitsnet. Op veel plekken leidt een piek in elektriciteitsvraag of een overschot aan duurzame opwekking tot een tekort aan transportcapaciteit. Dit wordt ook wel netcongestie genoemd met als gevolg dat nieuwe of zwaardere aansluitingen niet altijd meer direct gerealiseerd kunnen worden, simpelweg omdat er onvoldoende ruimte op het net is. De bestaande wet- en regelgeving is grotendeels gebaseerd op het energiesysteem van twintig jaar geleden en sluit niet meer aan bij de praktijk van

vandaag. Daarom is de nieuwe Energiewet ontwikkeld. Deze vervangt de Gaswet en Elektriciteitswet uit 1998 en zou een toekomstbestendig kader voor een veilige, betrouwbare en betaalbare energievoorziening moeten bieden. De wet is in december 2024 aangenomen en wordt vanaf 2026 gefaseerd ingevoerd. Enkele urgente onderdelen zijn met uitzondering al eerder in werking getreden.

Figuur 1 toont de hoofdonderdelen van de nieuwe Energiewet. Deze trendalert focust op twee pijlers:

- 1 Onder het brede hoofdonderdeel *productie, levering en handel van gas en elektriciteit* krijgen eindafnemers meer mogelijkheden om actief deel te nemen aan de energiemarkt. Dit wordt mede mogelijk gemaakt door verbeterde *consumentenbescherming* en *data-uitwisseling*.
- 2 Onder het onderdeel *taken en rollen van systeembeheerders* (voorheen netbeheerders) is het slimmer benutten van het elektriciteitsnet als nieuwe taak opgenomen. Hierbij speelt ook het *toezicht door het rijk en de Autoriteit Consument & Markt (ACM)* een belangrijke rol.

Deze pijlers zijn geselecteerd voor deze trendalert vanwege hun potentieel om via veranderend klantgedrag ook het waterverbruik te beïnvloeden [2].

Mogelijkheden actieve rol eindafnemer

De Energiewet maakt het mogelijk voor eindafnemers om actiever deel te nemen aan de energiemarkt. Een voorbeeld is door ‘**energiedelen**’, waarbij overtollige duurzame opwek kan worden gedeeld met andere eindafnemers binnen een collectief (zoals een energiegemeenschap) of tussen individuele eindafnemers [3]. Voor zakelijke verbruikers kunnen beide opties aantrekkelijk zijn bij een overschot aan eigen opwek, mits er duidelijke afspraken worden gemaakt. Voor consumenten zijn de voordelen van energiedelen tussen consumenten beperkt, maar deelname in een collectief met gedeelde opwek kan wel aantrekkelijk zijn [4].

Verder worden grote energieleveranciers verplicht om **dynamische contracten** aan te bieden. Hierbij is de stroomprijs afhankelijk van marktwerking en varieert gedurende de dag. Dit betekent dat de prijs op zonnige dagen vaak goedkoop is.

Ook ontstaat de mogelijkheid om als (groot)verbruiker **flexibiliteitsdiensten** aan te bieden aan systeembeheerders. Flexibiliteitsdiensten zijn er in verschillende vormen, maar meestal betekent het dat een elektriciteitsafnemer tegen een vergoeding tijdelijk zijn opwek of verbruik aanpast zodat het de systeembeheerder helpt [3].

Slimmer omgaan met het volle stroomnet

Hoewel er fors geïnvesteerd wordt in netverzwaring, duurt het jaren voordat dit daadwerkelijk effect heeft op de congestieproblematiek [5]. De Energiewet verplicht systeembeheerders daarom om flexibiliteitsdiensten als alternatief voor netverzwaring mee te nemen, zodat het bestaande net slimmer kan worden ingericht. De verdere uitwerking van deze maatregelen ligt niet vast in de wet zelf, maar wordt overgelaten aan de Autoriteit Consument & Markt (ACM).

Er worden bijvoorbeeld nieuwe tariefstructuren ontwikkeld die verbruik tijdens momenten van hoge netbelasting ontmoedigen, en juist stimuleren tijdens perioden van lage belasting. Ook bieden de maatregelen mogelijkheden om in tijden van netcongestie toch kans te maken op een nieuwe of zwaardere aansluiting. Daarnaast zijn er manieren waarop grootverbruikers de netbeheerder (tegen vergoeding) kunnen helpen congestie te voorkomen of op te lossen door flexibel vermogen beschikbaar te stellen. Als er onvoldoende vrijwillige flexibiliteit beschikbaar is, mag de systeembeheerder grootverbruikers met een aansluiting boven de 1 MW zelfs verplichten om flexibel vermogen aan te bieden [6]. Verschillende systeembeheerders maken inmiddels al gebruik van dit instrument [7]. Vitale infrastructuur, zoals drinkwatervoorziening en

waterbeheer [8], is vrijgesteld van verplichte deelname aan congestiemanagement [9].

Verschuiving in elektriciteitspatroon?

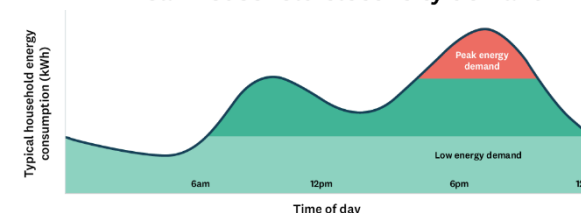
De Energiewet faciliteert een actievere rol van consumenten, wat kan leiden tot verschuivingen in elektriciteitsverbruik. Huishoudens kunnen hun verbruik afstemmen op momenten met lage stroomprijzen of bij een overschot aan eigen opgewekte zonne-energie. Niet alle activiteiten lenen zich hiervoor: comfortgedreven activiteiten zoals koken en douchen zijn minder flexibel, maar het gebruik van apparaten als wasmachines en vaatwassers zal sneller verschoven kunnen worden. Dit kan resulteren in een afgevlakt elektriciteitspatroon, zoals geïllustreerd in Figuur 2. Vanwege de complexiteit zal naar verwachting niet elk huishouden hier direct gebruik van maken [10].

In de zakelijke markt hangt de mate van verschuiving in elektriciteitsverbruik af van de flexibiliteit in het proces en of de kosten tegen de baten opwegen. Tot nu toe signaleren netbeheerders dat de interesse in flexibiliteitsproducten nog beperkt is [12]. Mogelijk bevindt zich dit nog in de opstartfase, gezien de recente invoering van verplichtingen en regelgeving.

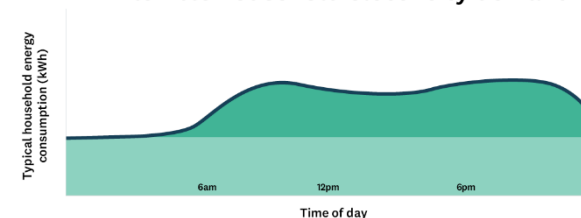
Hoewel het tempo en de omvang van deze verschuiving onzeker zijn, is de richting duidelijk: het elektriciteitssysteem wordt steeds afhankelijker van

weersinvloeden en vraagt om flexibiliteit. Technologie, gedrag en beleid bepalen het verloop van deze transitie.

Peak household electricity demand

flexible household electricity demand

Figuur 2. Aangepaste schematische weergave van een verschuiving in elektriciteitsverbruik van een huishouden, gebaseerd op [11].

Relevantie

De impact van de Energiewet op de watersector is tweezijdig. Enerzijds raakt de wet de energievoorziening en daarmee de bedrijfsvoering van waterbedrijven, anderzijds beïnvloedt veranderend klantgedrag het waterverbruikspatroon.

Directe impact

Ook binnen de watersector is het door netcongestie niet langer vanzelfsprekend dat nieuwe of zwaardere

aansluitingen worden toegekend, terwijl de elektriciteitsvraag juist toeneemt. Denk aan extra inzet van pompen en gemalen bij extreme neerslag [13], groeiende drinkwatervraag en aanvullende zuivering bij verzilting van waterwingebieden of voor de verwijdering van organische microverontreinigingen [14].

Drinkwaterbedrijven en waterschappen (voor waterbeheertaken) vallen in categorie 2 binnen het prioriteringskader van de ACM, wat hen in congestiegebieden een voorkeursbehandeling kan opleveren. Dit kader geldt tot 2026, en in de nieuwe versie lijken zij opnieuw in dezelfde categorie te blijven [15].

Daarnaast bieden de Energiewet en aanvullende regels van ACM ruimte om in congestiegebieden toch extra capaciteit te realiseren, mits er flexibiliteit wordt geboden. Dit vraagt om inzicht in het elektriciteitsverbruik van bestaande en nieuwe locaties, het verkennen van de technische en organisatorische randvoorwaarden voor flexibiliteit, en samenwerking met systeembeheerders. Organisaties die verbruik kunnen verschuiven naar daluren versterken hun onderhandelingspositie.

Tegelijkertijd kunnen nieuwe tariefstructuren leiden tot hogere kosten voor wie niet meebeweegt met het veranderende energiesysteem. Omdat de watersector bijdraagt aan vitale infrastructuur is de sector overigens wel vrijgesteld voor verplichte deelname aan

congestiemanagement. Tot slot wordt de regelgeving de komende jaren verder uitgewerkt. Het is nog niet volledig duidelijk welke aanvullende maatregelen en verplichtingen daaruit voortvloeien.

Stappen in de watersector

Binnen de waterschappen worden al oplossingen verkend, zoals het slim en flexibel aansturen van gemalen [13]. In de drinkwatersector wordt een eerste stap gezet met het WICE-project *Flexibiliteit in Water*, lopend tot eind 2025. In dit project is een methodiek ontwikkeld om de potentie, risico's en randvoorwaarden voor flexibele aansturing van drinkwaterassets in kaart te brengen. De resultaten vormen een startpunt voor verdere concrete verkenningen van flexibiliteit en voor het aangaan van gerichte gesprekken met de systeembeheerders [16].

Indirecte impact via klantgedrag

Wanneer klanten van drinkwaterbedrijven hun elektriciteitsverbruik aanpassen, kan dit ook leiden tot verschuivingen in waterverbruik. In voorgaande jaren is gebleken dat energetische prijsprikkels (stijgende gasprijs) een sterke invloed kunnen hebben op het drinkwaterverbruik. Verandering van energiegebruik kan daarom invloed hebben op zowel het drinkwater-afnamepatroon als het aanvoerprofiel van afvalwater naar de RWZI. Als voorbeeld wordt hier verder ingegaan

op de drinkwatervraag. In 2023 waren huishoudens verantwoordelijk voor 71% van de totale drinkwatervraag [17]. Als zij hun gebruik van bijvoorbeeld wasmachines en vaatwassers verplaatsen, beïnvloedt dat ongeveer 15% van het dagelijks waterverbruik per persoon [18]. Hoewel niet elk huishouden deze flexibiliteit zal benutten, kan zelfs een gedeeltelijke verschuiving merkbare effecten hebben. Het wordt aanbevolen om effecten van deze potentiële verschuiving op bijvoorbeeld de mate van zelfreiniging van het drinkwaterdistributienet te onderzoeken.

De overige klantengroep van de drinkwatersector betreft de zakelijke markt, variërend van voedingsmiddelen-industrie en chemie tot ziekenhuizen en zwembaden. Vooral industriële processen waar elektriciteitsverbruik is gekoppeld aan water, zoals reinigingsprocessen bij voedingsmiddelenbedrijven met een e-boiler, kan flexibilisering leiden tot verschuivingen in drinkwaterafname. Een veranderend waterverbruikspatroon kan voordelen bieden door een gelijkmatiger spreiding van verbruik wat onder andere de piekbelasting in het leidingnet vermindert. Tegelijkertijd ontstaan nieuwe uitdagingen, zoals verminderde voorspelbaarheid. Verdere analyse is nodig om deze effecten beter te begrijpen en tijdig te anticiperen op mogelijke implicaties en kansen voor de sector.

Meer informatie

- [1] NPLW (z.d.). Energiewet. Geraadpleegd op 11 augustus 2025. Online beschikbaar: [link](#)
- [2] Tweede kamer (2023). Memorie van toelichting – Regels over energiemarkten en energiesystemen (Energiewet). Online beschikbaar: [link](#)
- [3] Wet van 11 december 2024, houdende regels over energiemarkten en energiesystemen (Energiewet). (11 december 2024). Online beschikbaar: [link](#)
- [4] Energiea (april 2025). ACM: energiedelen vooral interessant voor collectieven. Online beschikbaar: [link](#)
- [5] Energiea (juni 2025). Vertraging van netuitbreiding ‘bittere pil’ voor eindgebruikers. Online beschikbaar: [link](#)
- [6] ACM (juli 2025). Overzicht en inzicht congestiemaatregelen ACM (geüpdatet juli 2025). Online beschikbaar: [link](#)
- [7] Energiea (juni 2025). Plicht flexibel vermogen nu ook in deel Noord-Brabant. Online beschikbaar: [link](#)
- [8] Nationaal Coördinator Terrorismedbestrijding en Veiligheid (z.d.). Overzicht vitale processen. Geraadpleegd op 22 augustus 2025. Online beschikbaar: [link](#)
- [9] Netbeheer Nederland (2024). Zo werkt congestiemanagement. Online beschikbaar: [link](#)

- [10] Energiea (juli 2025). Klap op eenvoudig nieuw nettatarief voor kleinverbruikers. Online beschikbaar: [link](#)
- [11] EECA (z.d.). Demand flexibility – a smarter grid. Geraadpleegd op 11 augustus 2025. Online beschikbaar: [link](#)
- [12] Energiea (juli 2025). Enexis: flexcontracten zijn nu niet aantrekkelijk genoeg. Online beschikbaar: [link](#)
- [13] Los, A. (z.d.). Netcongestie en de waterschappen. Geraadpleegd op 11 augustus 2025. Online beschikbaar: [link](#)
- [14] Van Leerdam, R. C., As, K. S., & van der Aa, N. G. F. M. (2025). De drinkwatervoorziening van de toekomst: Ontwikkeling bronnen, zuiveringstechnologie en klimaatrisico's 2030 tot 2050. (RIVM-rapport 2024-0221). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Online beschikbaar: [link](#)
- [15] ACM (2025). Ontwerp codebesluit prioriteringsruimte transportverzoeken 2025. Online beschikbaar: [link](#)
- [16] KWR (z.d.). Flexibiliteit in water (FlexInWater). Geraadpleegd op 11 augustus 2025. Online beschikbaar: [link](#)
- [17] Vewin (2024). Kerngegevens drinkwater 2024. Online beschikbaar: [link](#)
- [18] Vewin (2022). Watergebruik Thuis (WGT) 2021. Online beschikbaar: [link](#)

Keywords

Waterverbruik, Energiewet, Netcongestie, Energietransitie

Auteur(s)

Lotte Vijverberg, Andreas Moerman

Kwaliteitsborger

Frank Oesterholt

Opdrachtgever

KWR Waterwijs | Verkennend Onderzoek

Projectnummer

404300

